

J. Sz., Stanisław Tworek

Stanisław Tworek, "Gimnazjum kalwińskie dystryktu lubelskiego i chełmskiego w Kocku", "Odrodzenie i Reformacja w Polsce: 1965, 10 ;
"Gimnazjum kalwińskie prowincji małopolskiej w Beżycach w pierwszej połowie XVII w.", "Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska", 1962, 17

Rocznik Lubelski 8, 281-282

1965

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

korzystnej dla miasta działalności, jaki zarysowuje się w wyniku analizy, jest nieco jednostronny, czego autorka jest świadoma, ze względu na brak porównania go z całokształtem tego rodzaju działalności w mieście. Niemniej już teraz zarysowują się niektóre problemy, jak np. to, że rzemiosłem i drobnymi usługami zajmowała się grupa uboższej ludności żydowskiej, zaś bogatsza organizowała handel nie tyle lokalny, ile raczej dalekosiężny i to bynajmniej nie ze względu na ograniczenia ze strony właściciela miasta, gdyż ten raczej zabiegał o ten rodzaj działalności. Z drugiej strony wszystko zdaje się wskazywać, iż ludność żydowska podejmowała się raczej rzemiosł rzadkich i egzotycznych, a zatem produkujących na usługi owego handlu dalekosiężnego. Niemniej nie stroniła od usług na potrzeby lokalne, ale były to usługi raczej o zakresie dość wąskim, jak drukarstwo czy aptekarstwo.

J. Sz.

Maurycy Horn

Nowe szczegóły o rzemiośle żydowskim w województwie bełskim na przełomie XVI i XVII wieku

„Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego”. 1965, nr 55, s. 85—92

Komunikat nawiązuje do badań autora nad żydowskim rzemiosłem na Rusi Czerwonej, opublikowanych w nr 34 tegoż czasopisma. W miastach województwa bełskiego zakres uprawianych przez ludność żydowską rzemiosł był szeroki. Znajdujemy tutaj piekarzy, rzeźników, sukienników, krawców, czapników, szmuklerzy i szczególnie kuśnierzy. Nawet bardzo popularne usługi rzeźnicze świadczyli nie tylko na rzecz swych współwyznawców, ale i ludności chrześcijańskiej. Największe ośrodki rzemieślników żydowskich skupiały się w Bełżu, Busku, Tyszowcach i Tomaszowie Lubelskim. Rzemieślnicy żydowscy potrafili znaleźć zatrudnienie nie tylko w przedsięwzięciach na skalę przemysłową (huty szkła, przemysł leśny, piwowarstwo, gorzelnictwo), ale uruchamiać na ich organizowanie kapitały kupieckie (szczególnie w zakresie młynarstwa). Pełnili również zawody wybitnie usługowe, jak aptekarstwo, obsługa szpitali, łaźniactwo, muzykowanie. Obraz udziału ludności żydowskiej w rzemiośle województwa bełskiego rysuje się jako różnorodny i dynamiczny, co podkreślają także zestawienia statystyczne.

G. J.

Stanisław Twork

Gimnazjum kalwińskie dystryktu lubelskiego i chełmskiego w Kocku

„Odrodzenie i Reformacja w Polsce”. T. 10, 1965, s. 117—139 i

Gimnazjum kalwińskie prowincji małopolskiej w Bełżycach w pierwszej połowie XVII wieku

„Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”. T. 17, 1962 (druk: 1965),
sectio F, vol. VIII, s. 155—194

Gimnazjum kalwińskie w Kocku było spadkobiercą podobnej szkoły w Lubartowie, działającej w latach 1580—1594. Szkoła w Kocku, zorganizowana w r. 1595 i istniejąca do r. 1648, była przeznaczona dla kształcenia młodzieży kalwińskiej z dystryktów lubelskiego i chełmskiego, przy czym Kock wybrano

na siedzibę jej ze względu na oddalenie od centrów katolickich i ariańskich oraz ze względu na kalwińskiego właściciela miasta — Firleja. Autor, kreśląc losy gimnazjum, daje zarys jego organizacji, prezentuje sylwetki nauczycieli, co w efekcie pozwala mu określić rolę gimnazjum. Podobnie ukazuje dzieje gimnazjum w Bełżycach, zorganizowanego w r. 1618, a działającego do lat 1655—1660. To gimnazjum, w przeciwieństwie do kockiego, było przeznaczone dla całej prowincji małopolskiej. W gruncie rzeczy jednak oba gimnazja miały podobny zakres nauczania, stąd prowadziły rywalizację i o uczniów, i o nauczycieli. Obie szkoły w wyniku reakcji katolickiej, a i sytuacji w samej prowincji małopolskiej, po okresie prawdziwej świetności, upadły. Studia autora pozwalają wnikać w strukturę organizacji szkolnictwa kalwińskiego, w problemy jego egzystencji, nauczania i oddziaływania na zewnątrz.

J. Sz.

Władysław Ćwik

Komisja Dobrego Porządku (lubelska) jako sąd w sprawach prywatnych (1782—1791)

„Czasopismo Prawno-Historyczne”. T. XVII, z. 1, ss. 27

Praca Wł. Ćwika rzuca nowe światło na działalność Komisji Dobrego Porządku, omawiając na podstawie działalności Komisji Lubelskiej jej sądownictwo w sprawach prywatnych. Dotychczas w literaturze pisano zazwyczaj o Komisjach Boni Ordinis jako o organach starających się o uporządkowanie finansów i administracji miejskiej, przywrócenie wewnętrznej jedności administracyjno-gospodarczej, rewindykację odpadłych od miast terenów, wygląd zewnętrzny miast itp. Okazuje się, że Komisja Lubelska spełniała poza tym rolę sądu w sprawach prywatnych. Czy było to specyfiką tylko Komisji Lubelskiej — autor uważa, że w obecnym stanie badań rozstrzygnąć tego ostatecznie nie sposób.

Praca składa się z następujących rozdziałów I — *Wstęp*, II — *Zadania sądu Komisji. Jego struktura, okres działania, skład osobowy*. III — *Strony i zastępcy procesowi*. IV — *Pozycja sądu Komisji. Zasady proceduralne i prawo materialne*.

Praca oparta przede wszystkim o materiały archiwalne — zawiera dużo nowych ustaleń ważnych nie tylko dla rozwoju ustroju Lublina. Poza tekstem polskim jest krótkie streszczenie w języku francuskim.

J. M.

Artur Korobowicz

Sąd ormiański w Zamościu i postępowanie przed nim w świetle ksiąg sądowych „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” vol. XII, sectio G

Jak wiadomo w Zamościu istniała za dawnej Polski narodowościowa gmina ormiańska. Rozprawa Artura Korobowicza o sądzie ormiańskim w Zamościu składa się z trzech rozdziałów. Pierwszy omawia organizację tegoż sądu, część druga — kompetencję terytorialną i rzeczową i część trzecia — zasady postępowania sądowego. Uzupełnienie pracy stanowią uwagi wstępne, z których dowiadujemy się, że sąd ormiański w Zamościu istniał przez cały wiek XVII i pierwsze dziesięciolecia wieku XVIII oraz że podstawę źródłową pracy stanowią księgi tegoż sądu, przechowywane w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Lublinie.